

Thai Political Thoughts in Development Policy**

Pad Lavankura*

Abstract

Behind every development policy, there exist political thoughts. Within such thoughts, the state uses its power to construct the “knowledge” and “direction” of development in order to get its desired results. This research article aims to study Thai political thoughts in development policy by using critical discourse analysis. The chosen text is the *Handbook of Moving Forward the Country's Development Following the Sustainable Thainess Programme* which the National Council for Peace and Order (NCPO)'s government produced and intentionally distributed its contents to the people through several campaigns in villages and communities before the 2019 election. The text indicated four main political thoughts, namely (1) Thai (*Thai Niyom*) and International (*Sakol Niyom*) Democracy (2) Electing “Good Persons” (3) Clientelist State, and (4) The people as Passive clients. In essence, the NCPO's thoughts and practices reflected a hybridisation of the traditional and the new. By applying the former, the government aimed to retain its authoritarian role, and by using the latter, the government expected to gain the support and acceptance from the people. Overall, these findings could be understood within the economic, social and political contexts of the Thai development policies from the past to the present.

Keywords: *political thought, development policy, state power and legitimacy, critical discourse analysis, Thai politics*

*Assistant Professor, Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University, Ramkhamhaeng Rd., Huamak, Bangkok, Bangkok 10240. Email: padlavankura@gmail.com

**This article is part of a research project which was supported by Ramkhamhaeng University.

Received May 1, 2020; Revised February 9, 2021; Accepted

ความคิดทางการเมืองไทยในนโยบายการพัฒนา**

พัต ลวางกูร*

บทคัดย่อ

เบื้องหลังของทุกนโยบายการพัฒนาประกอบด้วยความคิดทางการเมือง ซึ่งรัฐอาศัยอำนาจในการประกอบสร้าง “ความรู้” และ “แนวทาง” การพัฒนาโดยมีเป้าหมายให้เกิดผลดังเช่นที่รัฐต้องการ บทความนี้มุ่งศึกษาความคิดทางการเมืองไทยในนโยบายการพัฒนา โดยอาศัยแนวทางการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ ซึ่งตัวบทที่เลือกมาศึกษา ได้แก่ *คู่มือการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศผ่านโครงการไทยนิยมยั่งยืน* ที่รัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เป็นผู้ผลิตและตั้งใจถ่ายทอดเนื้อหาดังกล่าวให้ประชาชนผ่านการจัดเวทีในหมู่บ้านและชุมชนก่อนการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2562 ตัวบทดังกล่าวสะท้อนความคิดทางการเมืองของรัฐบาล คสช. ในเรื่อง 1) ประชาธิปไตยไทยนิยมและสากลนิยม 2) การเลือกตั้งคนดี 3) รัฐอุปถัมภ์ และ 4) ประชาชนเป็นผู้รับการอุปถัมภ์ ซึ่งความคิดและปฏิบัติการทางวาทกรรมของรัฐบาล คสช. เป็นการผสมผสานรูปแบบดั้งเดิมและรูปแบบใหม่ ด้วยหวังว่าจะสามารถรักษาความเป็นอำนาจนิยม พร้อมไปกับการได้รับการยอมรับจากประชาชน ทั้งหมดนี้สามารถเข้าใจได้ผ่านบริบททางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของนโยบายการพัฒนาของไทยตั้งแต่อดีตสู่ปัจจุบัน

คำสำคัญ: ความคิดทางการเมือง, นโยบายการพัฒนา, อำนาจและความชอบธรรมของรัฐ, วาทกรรมวิพากษ์เชิงวิพากษ์, การเมืองไทย

*ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240 อีเมล padlavankura@gmail.com

**บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยที่ได้รับงบประมาณอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณรายจ่ายจากรายได้มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ได้รับบทความ 1 พฤษภาคม 2563; แก้ไขปรับปรุง 9 กุมภาพันธ์ 2564; อนุมัติให้จัดพิมพ์

บทนำ

เบื้องหลังของทุกนโยบายการพัฒนาประกอบด้วยความคิดทางการเมือง เพราะทั้ง “นโยบาย” และ “การพัฒนา” ประกอบขึ้นจากภาษาและมีความเป็นวาทกรรม ดังนั้นนโยบายการพัฒนาจึงเปรียบเสมือนพื้นที่แห่งการรวมตัวกันของความคิดและความหมายที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันประกอบสร้าง “ความจริง” และสะท้อนเจตจำนงทางการเมือง (Bacchi 2000, 45-47; Rist 2010, 20) ในลักษณะนี้ ผู้มีอำนาจสามารถใช้นโยบายการพัฒนาเป็นเครื่องมือทางการเมืองในการช่วงชิงพื้นที่ในการสร้างความรู้และกำหนดกฎเกณฑ์และแนวปฏิบัติต่าง ๆ ขึ้นมา ซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อประโยชน์ของผู้มีอำนาจมากกว่าส่วนรวม (Howarth 2009, 309; Aram 2013, 132)

ความคิดทางการเมืองไทยมีลักษณะเฉพาะผูกพันกับเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์และบริบททางสังคม ความคิดทางการเมืองไทยโบราณเกิดขึ้นจากการหล่อหลอมแนวคิดของศาสนาฮินดูและพุทธ โดยฮินดูให้นิยามอำนาจเด็ดขาด ในขณะที่พุทธเป็นตัวกำหนดความชอบธรรมของอำนาจนั้น รากฐานดังกล่าวเป็นที่มาของความคิดเรื่องผู้ปกครองเผด็จการผู้ทรงธรรมและเมตตา (benevolent dictator) (Sombat Chantornvong and Chai-Anan Samudavanija 1980, 3) อย่างไรก็ตาม ความคิดทางการเมืองไทยที่เคลื่อนตัวจากยุคดั้งเดิมมาจนถึงปัจจุบันย่อมได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เกิดการปะทะสังสรรค์กับความคิดทางการเมืองตะวันตก ผ่านการตีความโดยชนชั้นนำ จนกระทั่งกลายมาเป็นความคิดทางการเมืองไทยร่วมสมัย ทั้งนี้แนวคิดประชาธิปไตยแบบตะวันตกที่ถูกส่งผ่านเข้ามาในประเทศไทยเมื่อหลายทศวรรษที่แล้ว ยังไม่สามารถลงหลักปักฐานและออกดอกออกผลได้อย่างเต็มที่ หลายครั้งถูกตัดสินว่าเป็นแนวคิดที่ไม่เหมาะสมและแปลกแยก โดยเฉพาะจากกลุ่มชนชั้นนำที่มักจะย้อนกลับไปอ้างอิงโลกทัศน์และคติความเชื่อทางศาสนาควบคู่กับการอ้างรักษาอำนาจเผด็จการ จากมุมมองของชนชั้นนำ ความเป็นตะวันตกมีความหมายในแง่ความเจริญทางวัตถุแต่เป็นภัยคุกคามในเชิงการเมือง (Thongchai Winichakul 2000, 529; Thak Chaloemtiarana 2007, 1-2; Apichart Satitniramai and Anusorn Unno 2017, 11)

สำหรับนโยบายการพัฒนา ประเทศไทยเริ่มนำคำว่า “พัฒนา” มาใช้ตั้งแต่แผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) จนกระทั่งปัจจุบันคือแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ทั้งนี้เนื้อหาของแผนพัฒนาฯ รวมถึงการขับเคลื่อนแผนแต่ละฉบับสู่การปฏิบัติผันแปรขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เช่น ในยุคที่ประเทศปกครองด้วยระบอบเผด็จการ เนื้อหาของแผนพัฒนาฯ จะเป็นไปเพื่อตอบโจทย์ของชนชั้นปกครองและถูกขับเคลื่อนแบบบนลงล่าง (top-down) และหากเมื่อใดที่ประเทศอยู่ในบริบทของประชาธิปไตย นโยบายการพัฒนามักจะถูกนำเสนอโดยพรรคการเมือง ซึ่งเนื้อหาของการพัฒนาจะมุ่งตอบโจทย์ของประชาชนที่เป็นฐานเสียงสำคัญ อย่างไรก็ตาม จากอดีตถึงปัจจุบัน รัฐไทยมักจะอาศัยนโยบายการพัฒนาเป็นเครื่องมือในการแสวงหาอำนาจและความชอบธรรม และไม่เปิดโอกาส

ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายอย่างแท้จริง (Thak Chaloemtiarana 2007, 154; Kelly, Phattaraphon Yutthaphonphinit, Sam-ang Seubsman and Sleign 2012, 29)

โดยทั่วไป วิธีการที่จะบรรลุเป้าหมายการพัฒนาขึ้นอยู่กับบริบททางโครงสร้างและความสัมพันธ์ในการจัดสรรอำนาจรัฐของแต่ละประเทศ ในประเทศแถบตะวันตกที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยเสรีนิยมมายาวนาน กระบวนการกำหนดนโยบายจะประกอบไปด้วยรัฐและสังคมที่จะต้องปรึกษาหารือและต่อรองร่วมกัน รวมถึงในบางยุคภายใต้โมเดลการพัฒนาแบบทุนนิยมเสรี รัฐจะถูกจำกัดบทบาทและปล่อยให้ตลาดดูแลตนเองอย่างอิสระ (Anusorn Limmanee 2015, 32; Sekeris 2015, 553) ส่วนการพัฒนาในประเทศโลกที่สามเกิดขึ้นภายในรัฐที่มีโครงสร้างและรูปแบบที่หลากหลาย ยกตัวอย่างเช่น การพัฒนาที่เกิดขึ้นในรัฐที่ไม่เป็นประชาธิปไตย ความล้มเหลวจะเกิดขึ้นจากการที่ชนชั้นนำบังคับใช้นโยบายที่ไม่สอดคล้องกับความปรารถนาของประชาชน (Cleaves 1980, 283)

อย่างไรก็ตามในบริบทของรัฐเผด็จการยุคใหม่ (modern autocracies) รัฐมีความจำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับแรงกดดันที่มีความท้าทายและซับซ้อนมากขึ้น เช่น การต้องได้รับเสียงตอบรับจากประชาคมนานาชาติและประชาชนในประเทศผ่านการเลือกตั้งในแนวทางประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม บ่อยครั้งพบว่ารัฐเผด็จการยุคใหม่ใช้รูปแบบการจัดฉากอย่างแนบเนียนเพื่อให้ได้ผู้นำที่ได้ชื่อว่าเป็นมาจากการเลือกตั้ง (Dukalskis and Gerschewski 2017, 7) นอกจากนี้มักจะสร้างความชอบธรรมผ่านการส่งมอบประโยชน์ทางสังคมและเศรษฐกิจให้แก่พลเมือง เช่น การพัฒนาสวัสดิการด้านต่าง ๆ (Turner 1990, 352) ตลอดจนหยิบยกประเด็นเรื่อง “การพัฒนา” มาเป็นข้ออ้างแห่งอำนาจโดยนำเสนอว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนจะเกิดขึ้นได้ยาก หากประเทศอยู่ภายใต้รัฐบาลประชาธิปไตยหรือการอ้างเรื่องความเป็นในการรักษาระเบียบภายในสังคมที่มีความหลากหลายหรือการรักษาไว้ซึ่งความเป็นหนึ่งเดียวเพื่อความมั่นคงของชาติ ทั้งนี้รัฐเผด็จการยุคใหม่มีการผสมผสานหลายรูปแบบของเหตุผลเข้าด้วยกันขึ้นอยู่กับแต่ละบริบท (Leftwich 1995, 418-420; Omelicheva 2016, 483)

จากที่กล่าวมาข้างต้น การพัฒนาประเทศมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างยิ่งกับประเด็นเรื่องความคิดทางการเมืองของรัฐ ทั้งในแง่โครงสร้างการปกครองอำนาจรัฐและการสร้างความชอบธรรม การทำความเข้าใจความคิดทางการเมืองของรัฐจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจ เพราะรัฐประกอบด้วยสถาบันที่มีหน้าที่ริเริ่มและขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนา (Vo 2013, 34; Sekeris 2015, 553) เพื่อจะเข้าใจความคิดที่แฝงฝังอยู่ในระดับลึก บทความวิจัยนี้อาศัยมุมมองการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ (critical discourse analysis) วาทกรรมนโยบาย (policy discourse) และวาทกรรมการพัฒนา (development discourse) ที่ต่างมองว่าวาทกรรมเป็นมากกว่าภาษาและการสื่อสารทั่วไป กล่าวคือวาทกรรม คือ ชุดของ “ความรู้” หรือ “ความจริง” ที่ถูกประกอบสร้างขึ้นโดยวิธีการคิดสรรที่จะนำเสนอบางสิ่งและปิดซ่อนบางสิ่ง สะท้อนถึงความพยายามของผู้มีอำนาจใน

การใช้วาทกรรมเป็นเครื่องมือในการรักษาตำแหน่งแห่งที่ของตนในสังคมไว้ ทั้งนี้บริบทของสังคมก็มีผลต่อการก่อรูปวาทกรรมด้วยเช่นกัน (Orawan Pilun-Owad 2003, 119; Howarth 2009, 309; Torfing 2011, 191)

ยกตัวอย่างเช่น คำว่า “การพัฒนา” ที่มีความหมายโดยทั่วไปว่าการทำให้เจริญ ในนัยยะทางวาทกรรม คำดังกล่าวมีความหมายแตกต่างกันขึ้นอยู่กับเวลา สถานที่ และจุดมุ่งหมายของผู้นิยาม โดยนิยามของคำว่า “การพัฒนา” มีการเปลี่ยนแปลงตลอดตั้งแต่ยุคปรัชญาแสงสว่างจนถึงปัจจุบัน เช่น จากที่เคยมีความหมายว่าก้าวหน้า (progress) มาสู่ความจำเป็นของมนุษย์ (human needs) (Herath 2009, 1449; Rist 2010, 20) และปัจจุบันยังถูกนำไปเชื่อมโยงกับคำว่า “ยั่งยืน” หรือ “การมีส่วนร่วม” ซึ่งเป็นชุดความคิดของกลุ่มหลังปฏิฐานนิยมที่เลือกจะนิยาม “การพัฒนา” ไปในทิศทางตรงกันข้ามกับแนวคิดดั้งเดิม เพื่อต่อต้านความเป็นอุตสาหกรรมและความรู้ของผู้เชี่ยวชาญ (Ahmed 2006, 115; Aram 2013, 131-132) เหล่านี้ล้วนสะท้อนความเป็นวาทกรรมที่เป็นสื่อกลางของความคิดที่หลากหลายที่อำนาจความสะกดให้เกิดการหมุนเวียนของอำนาจภายในสถาบันทางสังคม ในแบบดั้งเดิม วาทกรรมจะช่วยรักษาและผลิตซ้ำความสัมพันธ์ทางสังคม อัตลักษณ์ทางสังคม และระบบของความรู้และความเชื่อที่ดำรงอยู่ และหากมองในทางสร้างสรรค์ วาทกรรมจะสามารถเปลี่ยนแปลงความดั้งเดิมนั้นด้วย (Carreon and Chavalin Svetanant 2017, 638)

ในระหว่างปี พ.ศ. 2557-2562 ประเทศไทยตกอยู่ภายใต้การบริหารงานของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ซึ่งพบว่ารัฐบาล คสช. ให้ความสำคัญกับ “การพัฒนา” เป็นอย่างมาก สังเกตได้จากการเข้ามาควบคุมการพัฒนาในทุกระดับ ตั้งแต่ยุทธศาสตร์ แผน นโยบาย และโครงการ ในแง่หนึ่ง การวางกรอบแนวทางการพัฒนาของรัฐบาล คสช. สะท้อนความเป็นอำนาจนิยม ยกตัวอย่างเช่น การกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ และแผนปฏิรูปประเทศ 11 ด้าน และในอีกแง่หนึ่งสะท้อนการสร้างภาพลักษณ์และความชอบธรรมทางการเมือง ยกตัวอย่างเช่น โครงการประชารัฐ (พ.ศ. 2558) ไทยแลนด์ 4.0 (พ.ศ. 2558) และ ไทยนิยม ยั่งยืน (พ.ศ. 2561) (See Desatova 2018)

ท่ามกลางยุทธศาสตร์ นโยบาย แผน และโครงการการพัฒนา ที่กล่าวถึงข้างต้น ผู้วิจัยศึกษาโครงการไทยนิยม ยั่งยืน โดยอาศัยวิธีการเลือกอย่างเฉพาะเจาะจง กล่าวคือผู้วิจัยได้ตั้งเกณฑ์เบื้องต้นไว้ว่านโยบายการพัฒนาที่จะนำมาศึกษาต้องมีความตรงและถูกต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย รวมถึงมีความเข้มข้นในส่วนของการเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่จะสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกกับงานวิจัยได้ ซึ่งเมื่อพิจารณาโดยรอบพบว่าโครงการไทยนิยม ยั่งยืน สามารถสะท้อนความคิดทางการเมืองของรัฐบาล คสช. ได้เป็นอย่างดี เหตุผลประการแรก เพราะโครงการดังกล่าวเป็นโครงการสุดท้ายก่อนรัฐบาลทหารจะนำประเทศเข้าสู่การเลือกตั้ง รวมระยะเวลาดำเนินการทั้งหมดประมาณ 1 ปี (16 มกราคม พ.ศ. 2561 - 25 มกราคม พ.ศ. 2562) และด้วยเหตุที่ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมว่าด้วยเรื่องความสับสนเปลี่ยนแปลง ผลิตซ้ำ และสืบทอดอำนาจของรัฐไทยจากอดีตสู่ปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงมีข้อสันนิษฐานเบื้องต้นว่าโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ณ จุดเปลี่ยนผ่าน

จากระบบเบ็ดเสร็จการสู่ประชาธิปไตย น่าจะสะท้อนความคิดทางการเมืองในประเด็นดังกล่าวได้ไม่มากนักน้อย และเหตุผลอีกประการหนึ่ง คือ โครงการดังกล่าว นอกจากจะเป็นโครงการที่รัฐบาล คสช. ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เห็นได้จากการทุ่มงบประมาณกว่าแสนล้านบาท (Thai Government 2018) และยังใช้กำลังคนของภาครัฐจำนวนมากแล้วนั้น การดำเนินงานของโครงการมีลักษณะของการเน้นให้บุคลากรภาครัฐลงไปถ่ายทอดสู่ประชาชนถึงสิ่งที่รัฐบาล “คิด” และ “กระทำ” ตลอดระยะเวลาเกือบ 5 ปีที่เข้ามาบริหาร โดยให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่ค่อนข้างรวดเร็ว (Thailand. Ministry of Interior 2018, 2-8; MGR Online 2018; Thailand. Ministry of Interior and National Institute of Development Administration 2019) ในลักษณะนี้ โครงการย่อมสะท้อน “ความคิด” ของรัฐที่ผ่านการสรุปรวบยอดมาแล้วอย่างเบ็ดเสร็จ ซึ่งน่าจะเอื้อต่อการค้นหาคำตอบเกี่ยวกับเจตนารมณ์ที่แท้จริงของรัฐที่มีต่อ “การพัฒนา” อันเป็นเป้าหมายสำคัญของงานวิจัย

จากการทบทวนแนวคิดและทฤษฎี ตลอดจนปรากฏการณ์ของประเทศไทยข้างต้น นำสู่คำถามว่า โครงการไทยนิยม ยั่งยืน ซึ่งรัฐบาล คสช. พยายามสื่อสารให้สังคมทราบว่าเป็นหนึ่งในนโยบายที่มุ่งหวังจะ “พัฒนา” ประเทศ สู่ความ “ยั่งยืน” ด้วยวิธีการ “ไทยนิยม” แท้จริงแล้ว รัฐบาลคิดอะไร มุ่งหวังจะทำอะไร และทำไปเพื่อใคร งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดทางการเมืองไทยของรัฐบาล คสช. ที่แฝงอยู่ในโครงการไทยนิยม ยั่งยืน และพยายามทำความเข้าใจความคิดนั้นผ่านบริบททางประวัติศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของไทย ทำดีที่สุดแล้ว งานวิจัยนี้สนใจอภิปรายว่าความคิดทางการเมืองไทยในนโยบายการพัฒนาของรัฐบาล คสช. มีความสืบเนื่องหรือเปลี่ยนแปลงจากอดีต และเป็นไปเพื่อผลิตซ้ำและสืบทอดอำนาจและความชอบธรรมหรือไม่ อย่างไร

เพื่อตอบคำถามและบรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยบูรณาการแนวคิดและทฤษฎีทางการเมืองที่ทบทวนมาเข้ากับกรอบการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ ประกอบด้วย 2 ระดับ 3 มิติ ได้แก่ 1. ระดับจุลภาค ศึกษาวาทกรรมหรือความคิดทางการเมืองจากตัวบท 2. ระดับมหภาค ศึกษา 2 มิติย่อย คือ ปฏิบัติการทางวาทกรรม (discursive practice) ในที่นี้หมายถึงกระบวนการผลิต ถ่ายทอด และบริบท¹ ตัวบท และบริบทของนโยบายการพัฒนาในประเทศไทยตั้งแต่ยุคเริ่มต้นจนถึงยุคของรัฐบาล คสช. หรือที่แนวคิดการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ เรียกว่าปฏิบัติการทางสังคม (social practice) ซึ่งกรอบดังกล่าวจะเอื้อให้เข้าใจภาพรวมของความคิดทางการเมือง ตลอดจนพลวัตและความสัมพันธ์ระหว่างวาทกรรมและสังคม (See Fairclough 1995, 1, 97-98; Janks 1997, 329)

¹ บทความวิจัยนี้ไม่ได้กล่าวถึงกระบวนการบริโภคของประชาชน เพราะเน้นศึกษาเฉพาะกระบวนการที่รัฐเข้าไปเกี่ยวข้องโดยตรง ในที่นี้ได้แก่ กระบวนการผลิตและกระบวนการถ่ายทอด

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเลือกใช้แนวทางการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์เพื่อศึกษาภาษาและการสื่อสารที่ปรากฏอยู่ในตัวบท (text) ซึ่งภายใต้โครงการที่เลือกศึกษา รัฐบาลได้ผลิตเอกสารเพื่อใช้สื่อสารกับประชาชน ก็คือ “คู่มือการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยมยั่งยืน”² ซึ่งผู้วิจัยพบว่ามีความสอดคล้องกับเกณฑ์ต่าง ๆ ที่จะนำสู่การบรรลุดัชนีประสคของการวิจัยทั้งหมด 5 ประการ ดังนี้

1. คู่มือฯ เป็นเอกสารที่ผลิตขึ้นโดยคณะทำงานของรัฐ โดยคู่มือฯ มีวัตถุประสงค์ให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ศึกษาเพื่อเป็น “ความรู้” และ “แนวทาง” ในการดำเนินงานโดยเฉพาะสำหรับที่มหาวิทยาลัยประจำตำบลที่มีหน้าที่สื่อสารเนื้อหาในคู่มือฯ สู่ประชาชน ในลักษณะนี้ คู่มือฯ เป็นตัวบทที่สะท้อนวาทกรรมทางการเมืองจากข้างบน (political discourse from above) สอดคล้องกับจุดยืนของการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ที่เน้นวิพากษ์อำนาจผ่านการให้ภาษาของผู้มีอำนาจที่มุ่งหวังให้ผู้ที่ถูกปกครองยอมรับอำนาจนั้นอย่างปริยาย (Van Dijk 1993, 252)

2. คู่มือฯ มีการผสมผสานทั้งความคิดในเชิงเนื้อหาของนโยบายและการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ ในลักษณะนี้จึงสอดคล้องกับกรอบการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ที่สนใจศึกษาความคิดทางการเมืองในตัวบทและปฏิบัติการทางวาทกรรม

3. คู่มือฯ มีการใช้ภาษาทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ภาษาทางการจะอยู่ในส่วนของหลักการ วัตถุประสงค์ กรอบเนื้อหา และกลไกการขับเคลื่อน และภาษาไม่เป็นทางการจะอยู่ในส่วนของวิธีการ/สื่อ ซึ่งในส่วนหลังนี้ ผู้ร่างคู่มือฯ มีพื้นที่ใช้ภาษาที่สร้างสรรค์กว่าในส่วนแรก สามารถผลิตเนื้อหาที่ค่อนข้างเป็น “อิสระ” ในขณะเดียวกัน ก็เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้เข้าถึงความคิดของผู้ร่างตัวบทที่อยู่นอกเหนือกรอบและกฎเกณฑ์บางอย่างได้ (See Savitri Gadavani 2020, 51) นอกจากนี้คู่มือมีความเป็นตัวบททางรัฐศาสตร์ที่น่าสนใจ ทั้งในแง่ของการเป็นตัวบทที่ผลิตออกมาเพื่อการบริโภคของส่วนรวม (collective consumption) รวมถึงการมีองค์ประกอบของความพยายามในการก่อรูปและส่งผ่านอำนาจจากผู้ผลิตสารไปสู่ผู้รับสาร (Freedon 2011, 492-496) ดังจะเห็นจาก

² คู่มือฯ มีเนื้อหา 88 หน้า ประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก ได้แก่ แผนภาพของภาพรวมกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศจำนวน 18 หน้า และอีกส่วนได้แก่ เนื้อหาที่เป็นข้อเขียน จำนวน 70 หน้า ประกอบด้วย 6 หัวข้อหลัก ได้แก่ 1. ที่มาของการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน 2. บทบาทภารกิจของทีมขับเคลื่อนปฏิบัติการตำบล 3. ข้อเสนอแนะของการเป็นวิทยากรของทีมตำบล 4. แผนการจัดเวที 4 ครั้งในหมู่บ้าน/ชุมชนตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน 5. กรอบหลักในการดำเนินการเพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืน 10 เรื่อง และ 6) ถาม-ตอบ คู่มือการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน (Thailand. Ministry of Interior 2018)

4. คู่มือฯ มีความเป็นเอกสารที่สาธารณะที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในขณะเดียวกันเป็นเอกสารที่มุ่งผลิตให้กับวิทยากรและบุคลากรภาครัฐยึดถือและนำไปถ่ายทอดให้กับประชาชน และ

5. คู่มือฯ เป็นเอกสารที่มีการเตรียมการเขียนล่วงหน้าและได้รับการทบทวนอย่างดี (scripted) ไม่ใช่ตัวบทที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลัน (spontaneous) แตกต่างจากตัวบทที่ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมด้วยตนเองจากการสัมภาษณ์หรือการสังเกตการณ์ (Baxter and Babbie 2004, 348-349)

สำหรับการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่ง นอกเหนือจากคู่มือฯ ข้างต้น ยังอาศัยเอกสารตีพิมพ์และทฤษฎี ได้แก่ บทความทางวิชาการ หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนข่าวและบทความจากสื่อสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโครงการไทยนิยม ยั่งยืน และนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาเน้นการอธิบาย (explanation) และตีความข้อมูล (interpretation) เพื่อทำความเข้าใจบริบท ที่มา และปัจจัยแวดล้อมของความคิดทางการเมืองไทยในนโยบายการพัฒนา และสำหรับเอกสารปฐมภูมิ ได้แก่ คู่มือฯ ผู้วิจัยทำการศึกษาภาษาเขียนในเชิงลึก โดยวิเคราะห์แยกส่วนตั้งแต่ระดับย่อหน้า ประโยค กลุ่มคำ และคำ และอาศัยการสังเกตการใช้ภาษาในประเด็นต่าง ๆ เพื่อเปิดเผยข้อเท็จจริงและวิเคราะห์ความหมายของวาทกรรมที่มีความแตกต่างในรายละเอียด (nuances) และมุ่งเข้าถึงความคิดทางการเมืองของผู้ผลิตตัวบทซึ่งหลายครั้งเป็นสิ่งที่ซ่อนอยู่ในระดับจิตใต้สำนึก เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการวิเคราะห์ว่าวาทกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับอะไรและทำงานอย่างไรแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลที่วิเคราะห์ไว้มาบูรณาการเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ว่าความคิดทางการเมืองไทยในนโยบายพัฒนามีลักษณะอย่างไร โดยเน้นการบรรยาย (description) (Janks 1997, 329-330; McGregor 2004; Burnham, Lutz, Grant and Layton-Henry 2008, 187-190; Schneider 2013) และเมื่อการวิเคราะห์และสังเคราะห์ตามกรอบแนวคิดในการวิจัยเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและนำสู่การตอบคำถามการวิจัยในภาพรวม

ความคิดทางการเมืองไทยใน “คู่มือการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน”

จากการวิเคราะห์ตัวบท พบว่ารัฐบาล คสช. พยายามสอดแทรกความคิดทางการเมืองในโครงการไทยนิยม ทั้งหมด 4 ความคิด ได้แก่ 1. ประชาธิปไตยไทยนิยมและสากลนิยม 2. การเลือกตั้งคนดี 3. รัฐอุปถัมภ์ และ 4. ประชาชนเป็นผู้รับการอุปถัมภ์ ซึ่งทั้ง 4 ความคิดมีลักษณะของการผสมผสานระหว่างความคิดทางการเมืองไทยแบบดั้งเดิมและความคิดทางการเมืองไทยสมัยใหม่ สำหรับความคิดทางการเมืองแบบดั้งเดิมประกอบด้วยประชาธิปไตยไทยนิยม คนดี รัฐอุปถัมภ์ และประชาชนเป็นผู้รับการอุปถัมภ์ มีรายละเอียดดังนี้

ในประเด็นแรก คือ “ประชาธิปไตยไทยนิยม” พบว่ารัฐบาล คสช. ให้ความหมายคำดังกล่าวไปในทิศทางบวก พยายามชักชวนและจูงใจผ่านเหตุผลและโวหารให้ผู้รับสารคล้อยตามว่า “ประชาธิปไตยไทยนิยม”

เป็นรูปแบบที่ “ถูกต้อง” และ “เหมาะสม” กับประเทศไทย โดย “ประชาธิปไตยไทยนิยม” ถูกนำไปเชื่อมโยงกับ “ความดี” “ความงาม” และ “การทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ประเทศชาติ และลูกหลานในอนาคต” ซึ่งรัฐบาล คสช. พยายามสื่อสารว่าหากคนไทยเดินตามแนวทางนี้ ประเทศจะไปถึงซึ่งเป้าหมายว่าด้วย “ความสงบ สันติ สุขอย่างยั่งยืน” (Thailand. Ministry of Interior 2018, 49-51) ในบริบทนี้ รัฐบาล คสช. เป็นผู้กำหนดแนวทาง และเป้าหมายของการพัฒนาให้วางอยู่บนกรอบที่มีความเฉพาะตัว เน้นการอ้างหลัก “ความดี” แบบไทยโบราณเพื่อสนับสนุนความเป็นเผด็จการอำนาจนิยม ทว่า ลดทอนความชอบธรรมของหลักกติกาประชาธิปไตยแบบสากล ตัวอย่างข้อความจากตัวบทที่สะท้อนนิยามของประชาธิปไตยไทยนิยม มีดังนี้

ทำอย่างไรคนไทยจะเข้าใจประชาธิปไตยที่ถูกต้อง เหมาะสมกับสังคมไทย ทำอย่างไร คนไทยจะทำในสิ่งที่ดีงาม ถ้าทุกคนมุ่งไปสู่ความสงบ สันติสุข อย่างยั่งยืน นั่นแหละคือไทยนิยม (Thailand. Ministry of Interior 2018, 49)

นอกจากนี้ยังมีการจัดตำแหน่งแห่งที่ให้หัวข้อ “รู้รักประชาธิปไตยไทยนิยม” เป็นส่วนหนึ่งของ “กรอบหลักในการดำเนินงานด้านความมั่นคง” ซึ่งมีนัยยะแฝงว่า “ประชาธิปไตยไทยนิยม” เป็นงานด้านความมั่นคง ดังจะเห็นว่าตัวบทได้ยกเว้นการกล่าวถึงการดำเนินงานด้านการเมือง มีแต่ด้านความมั่นคงกับด้านเศรษฐกิจและสังคม (Thailand. Ministry of Interior 2018, part 1, 11) การนำประเด็นเรื่อง “ความมั่นคง” เข้ามาเป็นหัวข้อหลักของโครงการไทยนิยม ยั่งยืน สะท้อนการให้ความสำคัญต่อรัฐบาลทหารโดยอาศัยกลวิธีทางวาทกรรมในการสอดแทรกหัวข้อดังกล่าวให้เป็นบรรทัดฐานของนโยบายการพัฒนา (normalisation) ตรงข้ามกับบรรทัดฐานเดิมที่มักจะกล่าวถึงหัวข้อ “การเมือง” ควบคู่ไปกับ “เศรษฐกิจและสังคม” ในลักษณะนี้ วิเคราะห์ได้ว่ารัฐบาล คสช. ไม่ต้องการพัฒนาด้าน “การเมือง” และหากจะพัฒนาต้องเป็นไปในแนวทาง “ประชาธิปไตยไทยนิยม” ซึ่งเป็นภาระหน้าที่ของฝ่าย “ความมั่นคง” ทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น สะท้อนความคิดทางการเมืองที่มีความเฉพาะตัวและค่อนข้างแคบ เชื้อประโยชน์เฉพาะกลุ่มบุคคลในแวดวงที่จำกัด

ในประเด็นที่สอง คือ “คนดี” รัฐบาลพยายามกล่าวอ้างว่า “คนดี” เป็นเงื่อนไขของการนำมาซึ่งความสำเร็จของการบริหารและพัฒนาประเทศ นอกจากนี้ยังมีการกำหนดคุณลักษณะของ “คนดี” ประกอบด้วย 3 มิติสำคัญ คือ 1. ด้านศีลธรรม เช่น รักษาศีลห้าอยู่เป็นนิจหรือรักษาคุณธรรมตามศาสนาที่ตนนับถือ 2. ด้านอุดมการณ์ เช่น ยึดมั่นในอุดมการณ์ตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และ 3. ด้านพฤติกรรม เช่น ไม่ซื่อเสียด ไม่โกงการเลือกตั้ง ไม่กล่าวร้ายป้ายสี ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น เสียภาษีให้รัฐอย่างถูกต้อง และไม่หลบเลี่ยงภาษี (Thailand. Ministry of Interior 2018, 10, 52-53) ตัวอย่างของข้อความจากตัวบทที่สะท้อนการให้ความสำคัญกับ “คนดี” มีดังนี้

ประเทศชาติจะดีได้ ด้วยการเมืองดี เพราะการเมืองเป็นหน่วยกำหนดนโยบายการบริหารประเทศ การเมืองจะดีได้ ขึ้นอยู่กับคนดี ประชาชนจึงต้องพิจารณาเลือกคนที่ดี เพื่อไปกำหนดนโยบายที่ดี ใช้งบประมาณในทางที่ดี เพื่อพัฒนาความเจริญแก่หมู่บ้าน/ชุมชน/อำเภอ/จังหวัด (Thailand. Ministry of Interior 2018, 8)

และในส่วนของการกำหนดคุณลักษณะของ “คนดี” ดังนี้

หลักการเลือกคนดี ต้องสังเกตที่การกระทำว่า บุคคลผู้นั้นได้กระทำในสิ่งที่ดีงามหรือไม่? (...) ยกตัวอย่างเช่น เป็นแบบอย่างของการรู้จักรักษาประโยชน์ส่วนรวม มีการหาเสียงหรือการแนะนำตัวอย่างสร้างสรรค์ ไม่ทำผิดกติกาการเลือกตั้ง (ไม่ซื้อเสียง ไม่โกงการเลือกตั้ง ไม่กล่าวร้ายป้ายสี) เข้าถึงประชาชนในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นและนำมาแก้ไข โดยเสนอเป็นนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น รักษาศีลห้าอยู่เป็นนิจ หรือ รักษาคุณธรรมตามศาสนาที่ตนนับถือ ยึดมั่นในอุดมการณ์ตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ไม่เป็นและไม่คบหาอันธพาล เกะกะระราน ช่มชู้ คุกคาม เสียภาษีให้รัฐอย่างถูกต้อง ไม่หลบเลี่ยงภาษี (Thailand. Ministry of Interior 2018, 50)

และคู่ขนานไปกับวาทกรรม “คนดี” รัฐบาล คสช. เน้นวาทกรรมนักการเมืองเป็น “คนไม่ดี” ชื่อเสียงและทุจริตคอร์รัปชัน ในลักษณะนี้ รัฐบาล คสช. มุ่งสร้างความชอบธรรมให้กับกลุ่มตนเองผ่านวาทกรรม “คนดี” และปิดกั้นโอกาสนักการเมืองฝ่ายตรงข้ามผ่านวาทกรรม “คนไม่ดี” ดังเช่นการกำหนดคำถามที่มีลักษณะชี้นำและสร้างจินตภาพของนักการเมืองไปในทิศทางตรงข้ามกับคนดี “คนดีในหมู่บ้านของเราเป็นอย่างไร? นักการเมืองที่ให้เงินชาวบ้านถือเป็นคนดีหรือไม่?” (Thailand. Ministry of Interior 2018, 48)

ในประเด็นที่สาม คือ “รัฐอุปถัมภ์” จากตัวบทพบว่ารัฐบาล คสช. พยายามประกอบสร้างภาพลักษณ์รัฐเป็นผู้อุปถัมภ์ ผ่านวาทกรรมว่าด้วยรัฐเป็น 1. ผู้สร้าง 2. ผู้ดูแล 3. ผู้พัฒนา 4. ผู้ส่งเสริมและเสริมสร้าง และ 5. ผู้ให้ ผ่าน “กรอบหลักการในการดำเนินการเพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืน” (Thailand. Ministry of Interior 2018, 1) บทควมวิจัยนี้จะยกตัวอย่างวาทกรรมรัฐเป็นผู้สร้าง ดังที่มีการเขียนไว้ในข้อแรกของกรอบฯ ดังนี้ “๑.๑ สัญญาประชาคมผูกใจไทยเป็นหนึ่ง ด้วยการสร้างความสามัคคีปรองดองให้เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายเพื่อรับรู้และปฏิบัติตามร่วมกัน” (Thailand. Ministry of Interior 2018, 1)

หากวิเคราะห์ผ่านมุมมองวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ พบว่าประโยคข้างต้นแสดงความเป็นอำนาจนิยมของรัฐมากกว่าความเป็นผู้อุปถัมภ์ เพราะรัฐเป็นผู้ “สร้าง” ความสามัคคีปรองดอง เพื่อให้ทุกฝ่าย

“ยอมรับ” “รับรู้” และ “ปฏิบัติตาม” และเมื่อศึกษาในรายละเอียดก็พบวิธีดำเนินการที่สะท้อนถึงความเป็นอำนาจนิยมของรัฐ ดังข้อความที่ระบุว่า

รัฐบาลมีนโยบายสร้างความสามัคคีปรองดองในหมู่ประชาชน คณะกรรมการบริหารราชการแผ่นดิน ตามกรอบการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคีปรองดอง (ป.ย.ป.) ได้สำรวจความคิดเห็นของผู้แทนพรรคการเมือง กลุ่มการเมือง และหน่วยงาน/องค์กรทุกสาขาอาชีพทั่วประเทศ นำความคิดเห็นที่สอดคล้องต้องกันมาจัดทำเป็น “สัญญาประชาคมเพื่อสร้างความสามัคคีปรองดอง” แล้วให้กระทรวงมหาดไทย กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เผยแพร่ให้ประชาชนทราบสาระสำคัญของสัญญาประชาคมฯ สอดแทรกในการจัดกิจกรรมขยายผลการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิตในทุกหมู่บ้าน (Thailand. Ministry of Interior 2018, 9)

ข้อความข้างต้นสะท้อนวิธีดำเนินการแบบบนลงล่าง จากคณะกรรมการฯ ที่รัฐบาล คสช. แต่งตั้งลงสู่หมู่บ้าน โดยฝ่ายการเมืองและประชาชนถูกกำหนดให้เป็นเพียงตัวประกอบของกระบวนการเท่านั้น นอกจากนี้ตัวอย่างข้างต้น ยังพบวาทกรรมอื่นที่รัฐมุ่งสะท้อนความเป็น “รัฐอุปถัมภ์” ผ่านการใช้ภาษาที่มีความหมายเชิงบวก ประกอบด้วย “การดูแลผู้มีรายได้น้อย” “การพัฒนาความเป็นอยู่อาชีพและรายได้ให้แก่ประชาชน” “การส่งเสริมให้นำนโยบายของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต” “การเสริมสร้างวินัยการออมในทุกช่วงอายุ” และ “การให้ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ กับประชาชน” (Thailand. Ministry of Interior 2018, 1) อย่างไรก็ตามเมื่อเจาะลึกลงไปพบว่ารัฐบาล คสช. ดำเนินการทุกบทบาทด้วยความเป็นอำนาจนิยม เช่น การกำหนดกรอบ กฎเกณฑ์และแนวปฏิบัติที่เข้มงวด สั่งการจากบนลงล่าง รวมถึงการไม่เปิดช่องทางรับฟังความต้องการที่หลากหลายของประชาชน

ในประเด็นที่สี่ คือ “ประชาชนเป็นผู้รับการอุปถัมภ์” นอกจากภาครัฐแล้ว ประชาชนเป็นตัวแสดงสำคัญภายใต้โครงการไทยนิยม ยั่งยืน โดยรัฐกำหนดให้ประชาชนทั่วประเทศจำนวน 66.188 ล้านคน เป็นเป้าหมายหลักของโครงการไทยนิยม ยั่งยืน โดยเฉพาะในกลุ่มของผู้มีรายได้ต่ำที่ลงทะเบียนผู้มีรายได้น้อยเพื่อรับสวัสดิการแห่งรัฐที่มีทั้งสิ้น 11.4 ล้านคน และภายในกลุ่มข้างต้น มีกลุ่มผู้มีรายได้ต่ำกว่า 30,000 บาทต่อปีจำนวน 5.3 ล้านคน (Thailand. Ministry of Interior 2018, 18) จากตัวบท รัฐบาลกำหนดให้ประชาชนเป็นผู้รับการอุปถัมภ์ ดังข้อความที่ว่า “(...) การพัฒนาความเป็นอยู่ อาชีพ และรายได้ให้แก่ประชาชน” และ “(...) การให้ความรู้กับประชาชน” (เน้นข้อความโดยผู้เขียน) (Thailand. Ministry of Interior 2018, 1) ภายใต้โครงการไทยนิยม ยั่งยืน ประชาชนถูกนิยามให้เป็นผู้รับในสองมิติ มิติแรกว่าด้วยเรื่อง “ความเป็นอยู่ อาชีพ และรายได้” และมิติที่สองว่าด้วยเรื่อง “ความรู้”

บทความวิจัยนี้จะยกตัวอย่างวาทกรรมว่าด้วยประชาชนเป็นผู้รับ“ความรู้” ซึ่งพบว่า “ความรู้” ที่รัฐให้กับประชาชนเป็นความรู้ที่รัฐคัดสรรมา ประกอบด้วยเรื่องสิทธิ หน้าที่ การเคารพกฎหมาย การเป็นพลเมืองที่ดี กลไกการบริหารราชการแผ่นดินแต่ละระดับและการบริหารงบประมาณที่มุ่งประโยชน์แก่ประชาชน ประชาธิปไตยและหลักธรรมาภิบาล ตลอดจนเรื่องเทคโนโลยี (Thailand. Ministry of Interior 2018, 1) ยกตัวอย่างความรู้ในเรื่อง “การเป็นพลเมืองที่ดี” ที่รัฐได้กำหนดขอบเขตและความหมายไว้อย่างจำกัด เน้นเฉพาะมิติของการอยู่ร่วมกันในสังคม แต่ไม่กล่าวถึงมิติทางการเมือง ดังเช่นข้อความต่อไปนี้

การที่จะเรียกได้ว่าเป็น “พลเมืองดี” ของสังคมนั้น ต้องรู้ถึงบทบาทหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับหลักธรรม วัฒนธรรม ประเพณีในแต่ละพื้นที่หรือภูมิภาค และปฏิบัติตามกฎหมายที่กำหนดไว้รวมทั้งบทบาทในสังคมที่ตนดำรงอยู่ ซึ่งจะช่วยให้เกิดผลดีต่อตนเอง ส่วนรวม ชุมชน และประเทศชาติ (Thailand. Ministry of Interior 2018, 41)

ในภาพรวม มุมมองของรัฐที่กล่าวถึง “ประชาชน” ตอกย้ำโครงสร้างและความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่รัฐอยู่บนจุดสูงสุด และประชาชนอยู่เบื้องล่าง รัฐบาลพยายามกำหนดขอบเขตให้ประชาชนดำรงชีวิตอยู่ภายใต้กรอบความหมายที่รัฐสร้างขึ้น โดยไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นทางการเมือง ถึงแม้จะมีการใช้คำว่า “การมีส่วนร่วม” แต่เมื่อสังเกตในรายละเอียดกลับพบว่าเป็นลักษณะของการมีส่วนร่วมที่มีเงื่อนไข โดยรัฐเป็นผู้ริเริ่มและกำหนดแนวทางในการมีส่วนร่วมของประชาชน ยกตัวอย่างเช่น ในแผนการจัดเวทีทั้งหมด 4 ครั้ง คำว่า “การมีส่วนร่วมในการพัฒนา” ถูกระบุไว้เป็น “เป้าหมาย” ในเวทีสุดท้าย แต่ในระหว่างทางสู่ “เป้าหมาย” รัฐไม่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างจริงจัง แต่กลับเน้นขั้นตอนของการแทรกแซงและมุ่งเปลี่ยนความคิดประชาชน (Thailand. Ministry of Interior 2018, 6-7)

อย่างไรก็ตาม ด้วยรัฐบาล คสช. เป็นรัฐเผด็จการอำนาจนิยมสมัยใหม่ที่ต้องตอบสนองต่อบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลง ภายใต้โครงการไทยนิยม ยั่งยืน รัฐบาล คสช. ได้ช่วยรับความคิดทางการเมืองสมัยใหม่ บรรจุลงในคู่มือฯ ประกอบด้วยประชาธิปไตยสากลนิยมและการเลือกตั้ง ทั้งนี้วาทกรรมสมัยใหม่ที่รัฐบาล คสช. กล่าวอ้าง เมื่อพิจารณาในเชิงลึกกลับพบว่าถูกนิยามไปในเชิงลบ ดังเช่นที่ตัวบทระบุไว้ว่า “การยึดหลักสากลมากเกินไป” ทำให้ “หลงลืมความเป็นไทย” นำสู่การ “ไม่สามารถแก้ไขปัญหาของประเทศได้ ประเทศจึงไม่ก้าวหน้า” “เลือกคนไม่ดีเข้ามาบริหารประเทศ” และ “เสียงส่วนมากหรือเสียงส่วนน้อยสร้างความวุ่นวาย” (Thailand. Ministry of Interior 2018, 51)

ทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง ประชาธิปไตยไทยนิยมและสากลนิยม การเลือกตั้งคนดี รัฐอุปถัมภ์ และประชาชนเป็นผู้รับการอุปถัมภ์ เป็นวาทกรรมที่รัฐบาลเลือกใช้และมุ่งถ่ายทอดสู่ประชาชนในช่วงก่อนการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562 หากวิเคราะห์ในเชิงลึก พบว่าเป็นการประกอบสร้างวาทกรรมที่วางอยู่บนเหตุผลและตรรกะของ คสช. โดย คสช. เพื่อ คสช. โดยรัฐบาลอาศัยการเล่าเรื่องและใช้โวหารที่จูงใจ ซึ่งหากประชาชนผู้บริโภควาทกรรมยอมรับโดยปราศจากข้อระแวงสงสัย รัฐบาลก็จะบรรลุถึงซึ่งอำนาจทางการเมืองของตนได้ในระดับสูงสุด

ปฏิบัติการทางวาทกรรม ของ “คู่มือการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน”

นอกเหนือจากความคิดทางการเมืองที่ปรากฏในดวับทข้างต้น ในส่วนนี้จะย้อนไปดูกระบวนการผลิต (production) และกระบวนการถ่ายทอด (distribution) คู่มือฯ ซึ่งพบว่ารัฐบาลมีปฏิบัติการที่ผสมผสานระหว่างแบบดั้งเดิมเพื่อธำรงรักษาความเป็นอำนาจนิยมและแบบ “ใหม่” เพื่อปรับตัวเข้ากับบริบทของสังคมในยุคปัจจุบัน โดยมีเป้าหมายให้วาทกรรมสามารถกลมกลืนเกลา “ความคิด” (minds) และ “หัวใจ” (hearts) ของประชาชนให้ได้ (See Omelicheva 2016, 2-4)

สำหรับปฏิบัติการทางวาทกรรมแบบดั้งเดิมประกอบด้วย 4 ประเด็นสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยประยุกต์กรอบการอธิบายปฏิบัติการทางวาทกรรมของ Kengkij Kitirianglarp (2019, 21) มาทำความเข้าใจรัฐบาล คสช. ประกอบด้วย

1. การกำหนดขอบเขตสนามของวัตถุของความรู้ที่จะศึกษาได้ ในกระบวนการผลิต รัฐได้วางและกำหนดกรอบเนื้อหาของโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ให้อยู่ภายใต้กรอบ “ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี” “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12” “ยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่” “กรอบหลักในการดำเนินการเพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศไทยสู่ความยั่งยืน” “สัญญาประชาคมเพื่อสร้างความสามัคคีปรองดอง” รวมถึง “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” การกำหนดกรอบที่ไม่ยืดหยุ่น ครอบคลุมตั้งแต่ระดับชาติจนถึงวิถีชีวิตของปัจเจก สะท้อนการปิดกั้นไม่ให้ประชาชนคิดต่างออกนอกขอบเขตที่รัฐวาดไว้ สำหรับกระบวนการถ่ายทอด รัฐได้กำหนดและควบคุมรายละเอียดกรอบประเด็นและการทำหน้าที่ของทีมวิทยากรประจำตำบลให้ปฏิบัติตาม โดยกำหนดแผนการจัดเวที หัวข้อและองค์ประกอบของประเด็นที่จะต้องถ่ายทอดในแต่ละเวที รวมถึงควบคุมบทบาทของวิทยากรของทีมตำบลอย่างละเอียดตั้งแต่ก่อน ระหว่าง และหลังการจัดเวที เช่น การระบุให้ทีมตำบล “เตรียมความพร้อมก่อนเริ่มการประชุม (เตรียมสถานที่ แจกเอกสารการประชุม เตรียมเครื่องมือ และสื่อต่าง ๆ ที่จะใช้” เป็นต้น (Thailand. Ministry of Interior 2018, 4) กล่าวได้ว่ารูปแบบและลักษณะการกระทำที่มีลักษณะแทรกแซงการทำงานของทีมตำบลสะท้อนความเป็นอำนาจนิยมของรัฐบาล คสช.

2. การจัดตำแหน่งแห่งที่ให้แก่ผู้มีอำนาจหรือความชอบธรรมที่จะพูดในนามของความรู้ได้ ในกระบวนการผลิตและถ่ายทอดคู่มือฯ มีการแต่งตั้งคณะทำงานผลิตคู่มือฯ ซึ่งประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการและรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นที่มของ คสช. และข้าราชการจากกระทรวงมหาดไทย รวมถึงการแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน มีหน้าที่รับผิดชอบกระบวนการถ่ายทอดคู่มือฯ ประกอบด้วยคณะกรรมการ 4 ระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ จังหวัด อำเภอ และตำบล ซึ่งองค์ประกอบของบุคคลที่เกี่ยวข้องล้วนแล้วแต่เป็นข้าราชการที่อยู่ในตำแหน่งหรือเป็นผู้ที่ส่วนกลางแต่งตั้งขึ้นตามความ “เหมาะสม” กล่าวได้ว่าโครงการไทยนิยม ยั่งยืนไม่มีพื้นที่ให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตหรือถ่ายทอดเลย

3. การสถาปนาชุดของภาษาที่จะใช้ในการอธิบายบรรยายวัตถุของความรู้ซึ่งเป็นภาษาที่มีไวยากรณ์ที่เฉพาะตัว ในกระบวนการผลิตและถ่ายทอดคู่มือฯ ที่มีความดั้งเดิม ก็คือ รัฐบาลยังคงไว้ซึ่งความเป็นทางการ ภาษาที่ใช้มีความเป็นราชการอยู่มาก มีการใช้คำและประโยคที่เป็นนามธรรม คลุมเครือ วัดผลได้ยากในแง่ประสิทธิผลของนโยบาย ประเด็นเนื้อหาที่มีจำนวนมาก กระจัดกระจาย และขาดความเชื่อมโยงกับหลักการ ในลักษณะนี้สะท้อนการร่างคู่มือฯ ที่ไม่ได้คำนึงถึงผู้รับสารมากนัก ผู้ผลิตกระทำการตามอำนาจหน้าที่และคำบัญชาจากเบื้องบน โดยมีเป้าหมายทางการเมืองว่าด้วยเรื่องการสร้างคะแนนนิยมผ่านวิธีการนำประเด็น กิจกรรมและโครงการจำนวนมากมาจัดวางใน “กรอบหลักในการดำเนินการ 10 ข้อ” เป็นการยัดเยียดข้อมูลที่มีปริมาณมากเพื่อแสดงถึงศักยภาพของรัฐบาล โดยไม่ได้คำนึงถึงหลักการและความสอดคล้องของเนื้อหา กับสภาพปัญหาที่แท้จริงของสังคม

4. การปฏิบัติการของสถาบันทางสังคมต่างๆ ที่ทำให้วาทกรรมถูกนำไปปฏิบัติในพื้นที่เฉพาะหนึ่ง ๆ ได้ ในกระบวนการถ่ายทอดที่คงไว้ซึ่งรูปแบบดั้งเดิมก็คือ รัฐบาล คสช. อาศัยข้าราชการในพื้นที่ ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอเป็นผู้กำกับควบคุมดูแลทีมขับเคลื่อนระดับตำบลที่ทั้งหมดถูกแต่งตั้งตามเกณฑ์ที่อำนาจส่วนบนกำหนด อีกทั้งการปฏิบัติการในพื้นที่เน้นการสั่งการจากบนลงล่าง ไม่เปิดโอกาสให้ทีมตำบลได้ริเริ่มเนื้อหาหรือแนวทางการถ่ายทอดที่สอดคล้องกับพื้นที่ของตนเอง ด้วยตนเอง นอกจากนี้ ทีมตำบลมีหน้าที่ทำงานตามกรอบแนวทางที่คู่มือฯ กำหนดให้เท่านั้น ซึ่งแน่นอนว่าคู่มือฯ ถูกอำนาจแฝงฝังอยู่ในนั้น ตั้งแต่กระบวนการผลิตแล้ว

ในอีกทางหนึ่ง รัฐบาล คสช. อาศัยปฏิบัติการทางวาทกรรมรูปแบบ “ใหม่” เพื่อสร้างการยอมรับจากประชาชน ประกอบด้วย 2 ประเด็น คือ

1. การสถาปนาชุดของภาษาที่ใช้อธิบายบรรยายวัตถุของความรู้ซึ่งเป็นภาษาที่มีไวยากรณ์ที่เฉพาะตัว ในกรณีนี้ ทั้งในการผลิตและถ่ายทอดคู่มือฯ รัฐบาลพยายามสอดแทรกความไม่เป็นทางการและเป็นกันเองกับประชาชน ยกตัวอย่างเช่น ในคู่มือฯ มีความพยายามให้วิทยากรสื่อสารโดยใช้สรรพ

นาม “เรา” เพื่อแสดงถึงความเป็นพวกเดียวกันกับประชาชน รวมถึงมีข้อเสนอแนะว่า “วิทยาการควรสร้างบรรยากาศความเป็นกันเองกับประชาชน เช่น การแต่งกาย การแสดงความยิ้มแย้มแจ่มใส การใช้ภาษาท้องถิ่นที่เหมาะสมสอดคล้องกับประเพณีวัฒนธรรมของพื้นที่” (Thailand. Ministry of Interior 2018, 5)

2. การปฏิบัติการของสถาบันทางสังคมต่างๆ ที่ทำให้วาทกรรมถูกนำไปปฏิบัติในพื้นที่เฉพาะหนึ่ง ๆ ได้ ในกระบวนการถ่ายทอด รัฐบาลออกคำสั่งแต่งตั้งทีมขับเคลื่อนระดับตำบลเป็นแกนนำในการจัดเวที ซึ่งพยายามเน้นคนในพื้นที่ ประกอบด้วยข้าราชการ หน่วยงานความมั่นคง ประชาชนชาวบ้าน และจิตอาสาในพื้นที่ จำนวน 7-12 คน และในการขับเคลื่อนภารกิจแต่ละเวที ทีมแกนนำจะต้องระดมสรรพกำลังร่วมกับ “ทีมหน่วยงานตามภารกิจ” ซึ่งเป็นส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ตั้งแต่ นายอำเภอ กำนันท้องถิ่น ปลัดเทศบาลเมือง/นคร ตำรวจ ทหาร เจ้าหน้าที่ธนาคาร ครู ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และผู้เกี่ยวข้องในตำแหน่งอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก ปฏิบัติการดังกล่าวสะท้อนการวางเครือข่ายโดยอาศัยคนในพื้นที่ที่เข้าใจบริบทพื้นที่ให้มาทำงานตาม “แนวทาง” ของรัฐบาล นอกจากนี้ยังเน้นความถี่ในการพบปะประชาชนด้วย เช่น ในส่วนของนายกรัฐมนตรี ต้องลงพื้นที่ภายใต้โครงการไทยนิยม ยั่งยืน ตั้งแต่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561- 21 มิถุนายน พ.ศ. 2561 รวมระยะเวลา 4 เดือน 13 วัน ให้ครบทั้ง 18 กลุ่มจังหวัด และในส่วนของทีมประจำตำบล รัฐบาลกำหนดให้มีการจัดเวที ตั้งแต่ 21 กุมภาพันธ์ – 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 รวมระยะเวลา 3 เดือนให้ได้ทั้งหมด 4 ครั้งในแต่ละพื้นที่ (Thailand. Ministry of Interior 2018, part 1, 8, 12; “Rat Yan Thai Niyom...” 2018)

จากการศึกษาปฏิบัติการทางวาทกรรมข้างต้น พบการปรับตัวของรัฐบาล คสช. ที่มุ่งเข้าถึงประชาชนในพื้นที่ด้วยวิธีการแบบ “ใหม่” เพราะรัฐบาลบดวิธการใช้อำนาจควบคุมที่เป็นทางการเพียงแนวทางเดียวจะไม่ได้รับการยอมรับจากประชาชน รัฐจึงอาศัยการวางกลไกและเครือข่ายที่มีความกลมกลืนและเป็นกันเองกับประชาชนในหมู่บ้านและชุมชน อย่างไรก็ดี หากจะมองในอีกทางหนึ่ง สิ่งที่รัฐบาล คสช. ปฏิบัติการถึงแม้จะมีความ “ใหม่” ในบริบทของรัฐบาลที่มาจากการรัฐประหาร แต่ไม่ได้มีความ “ใหม่” ในบริบทของนักการเมือง เพราะสิ่งที่รัฐบาล คสช. กระทำก็คือรูปแบบการหาเสียงแบบดั้งเดิมที่มีความเฉพาะตัวแบบไทยซึ่งนักการเมืองในพื้นที่ปฏิบัติการในลักษณะนี้มานานแล้ว (See Anyarat Chattharakul 2010, 67) เป็นที่น่าสนใจว่าปฏิบัติการทางวาทกรรมของรัฐบาล คสช. ไม่ต่างจากกระบวนการสร้างความนิยมของนักการเมืองที่รัฐบาล คสช. ระบุว่า เป็น “คนไม่ดี” แต่สิ่งที่ต่างกันก็คือรัฐบาล คสช. ยังคงธำรงรักษาความดั้งเดิมในแง่อำนาจนิยมและยึดโยงกับกลไกของระบบราชการอย่างเหนียวแน่น อย่างไรก็ตามการผสมผสานระหว่างปฏิบัติการทางวาทกรรมแบบดั้งเดิมกับ “ใหม่” นี้ สะท้อนการปรับตัวของรัฐบาลภายในวาทกรรมนโยบายการพัฒนาที่วางอยู่บนการแสวงหาประโยชน์เพื่อกลุ่มตนเองมากกว่าการคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศในระยะยาว

ปฏิบัติการทางสังคม ของ “คู่มือการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน”

ลักษณะของความคิดทางการเมืองและปฏิบัติการทางวาทกรรมของรัฐบาล คสช. ที่กล่าวถึงข้างต้น เป็นความสืบเนื่องจากบริบททางประวัติศาสตร์และเป็นกระจกสะท้อนสภาพการณ์ของรัฐบาล คสช. ท่ามกลาง เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในยุคปัจจุบัน กล่าวได้ว่าบริบททางสังคมมีอิทธิพลต่อความคิดทางการเมืองและปฏิบัติการทางวาทกรรมของรัฐบาล คสช. เท่า ๆ กับที่ความคิดทางการเมืองและปฏิบัติการทางวาทกรรมของรัฐบาล คสช. มีอิทธิพลต่อสังคมเช่นกัน

ในส่วนนี้จะกล่าวถึงบริบท ที่มาและปัจจัยแวดล้อมของความคิดทางการเมืองในนโยบายการพัฒนา หรือที่เรียกว่าปฏิบัติการทางสังคม โดยจะแบ่งเป็น 4 ยุคสำคัญ ได้แก่ ยุคแรกของการพัฒนา (พ.ศ. 2504-2524) ยุคเสรีนิยมใหม่ (พ.ศ. 2525-2539) ยุคหลังวิกฤติการณ์เศรษฐกิจ (พ.ศ. 2540-2556) และยุครัฐบาล คสช. (พ.ศ. 2557-2562) เพื่อทำความเข้าใจว่าทำไมความคิดทางการเมืองและปฏิบัติการทางวาทกรรมของ รัฐบาล คสช. จึงมีลักษณะของความเป็นอำนาจนิยมผสมกับความ “ทันสมัย” ดังที่ได้บรรยายไปแล้วข้างต้น

ในแง่ของโครงสร้างและความสัมพันธ์เชิงอำนาจในนโยบายการพัฒนา พบว่าในสองยุคแรก นโยบาย การพัฒนาของไทยถูกขับเคลื่อนโดยกลุ่มพลังอำนาจเก่านำโดยทหารและข้าราชการเป็นสำคัญ ความแตกต่าง ระหว่างยุคแรกกับยุคที่สอง คือ ในยุคแรก นโยบายการพัฒนาถูกขับเคลื่อนโดยรัฐราชการภายใต้ระบอบเผด็จ การอำนาจนิยม ในขณะที่ยุคที่สองรัฐเริ่มต้องเผชิญหน้ากับกลุ่มพลังอำนาจอื่น ๆ ในสังคมไทย โดยเฉพาะเมื่อ เศรษฐกิจและสังคมเจริญเติบโตอย่างก้าวกระโดด ภาคเอกชนเริ่มมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางการ พัฒนา อย่างไรก็ตามการเมืองไทยใน “ระบอบประชาธิปไตยครึ่งใบ” เน้นการดึงกลุ่มอำนาจใหม่ที่ยอมรับ อำนาจเผด็จการเข้าสู่กระบวนการทางนโยบายและยังอาศัยกลไกของระบบราชการเป็นเครื่องมือในการ กำหนดนโยบายและขับเคลื่อนรัฐ (Adinant Prompanjai 2019, 60) แม้กระทั่งในปี พ.ศ. 2531 ที่ประเทศไทย ก้าวเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาที่มีรัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้ง แต่พลังอำนาจของกลุ่ม การเมืองดั้งเดิมก็ไม่ได้ถูกลดทอนลง เพราะพรรคการเมืองในยุคนั้นไม่ได้ยึดโยงกันด้วยอุดมการณ์ ขาดจุดยืนที่ ชัดเจน ไม่สามารถนำเสนอนโยบายของพรรคที่มีความแปลกใหม่กว่าวาทกรรมการพัฒนากระแสหลักที่ดำรง อยู่ในประเทศไทยได้ (Tan 2012, 49; Prajak Kongkirati 2019, 35) นอกจากนั้นประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งก็ยัง ยึดถือตัวบุคคลมากกว่าให้ความสำคัญกับนโยบาย (Adis as cited in Tan 2012, 49; Savitri Gadavanij 2020, 48) รวมถึงในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2534-2535 กลุ่มพลังอำนาจเก่ายังเลือกใช้วิธีการแบบดั้งเดิมขัดขวาง ประชาธิปไตยแบบรัฐสภาด้วยการทำรัฐประหาร รวมถึงการแต่งตั้งคนดีมีความรู้เป็นนายกรัฐมนตรี

การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในช่วงสองยุคแรกเป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงประนีประนอมระหว่าง ประชาธิปไตยที่จำกัดกับเศรษฐกิจทุนนิยมเสรี อำนาจเปลี่ยนถ่ายภายในกลุ่มชนชั้นนำ ได้แก่ ทหาร ข้าราชการ

และเทคโนโลยี ที่มี “คุณธรรม” มุ่งอุปถัมภ์นายทุนและนักธุรกิจ ตลอดจนได้รับความเห็นชอบจากชนชั้นกลางในเมืองด้วย ในขณะที่นักการเมืองที่มีพื้นฐานมาจากกลุ่มทุนก็สลับสับเปลี่ยนเข้ามาครองอำนาจรัฐ โดยส่วนใหญ่มุ่งแสวงหาประโยชน์ให้กลุ่มของตนมากกว่าเพื่อส่วนรวม (Anek Laothamatas 1992, 13-15; Chai-Anan Samudavanija 2001, 85; Ockey 2004, 150; Bidhya Bowornwathana 2013, 141) จากโครงสร้างและความสัมพันธ์เชิงอำนาจข้างต้น วาทกรรมการพัฒนาของทั้งสองยุคจึงมีรูปแบบและลักษณะที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยหลักคือวางอยู่บนวาทกรรมความมั่นคง ความทันสมัย การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การพัฒนาเมืองและภาคอุตสาหกรรม และความเป็นสากล ซึ่งทั้งหมดเป็นแนวทางการพัฒนาที่ถูกกำหนดโดยชนชั้นนำ และเพื่อชนชั้นนำ ก่อให้เกิดการผูกขาดการกระจายทรัพย์สินและรายได้ เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างชนชั้นนำและชนชั้นกลางในเมืองกับชนชั้นล่างในชนบทและชนชั้นแรงงานในเมือง นำสู่การเผชิญหน้าระหว่างรัฐและสังคมในยุคต่อมา (Girling 1996, 13-18; Vo 2013, 28)

จุดเปลี่ยนสำคัญสำหรับความคิดทางการเมืองไทยในนโยบายการพัฒนาเกิดขึ้นในยุคหลังวิกฤติการณ์เศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 เพราะวิกฤติดังกล่าวบั่นทอนความเชื่อมั่นและวิถีอำนาจของกลุ่มอำนาจเก่าและใหม่ที่เฟื่องฟูในยุคก่อนหน้านี้ โดยเฉพาะเมื่อรัฐไทยถูกเรียกร้องจากประเทศผู้ให้ทุนให้เพิ่มมิติเรื่องการปกครองที่ดี (good governance) รวมถึงการเรียกร้องให้ “รัฐพัฒนา” เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น (democratic developmental state) (Saez and Gallagher 2009, 89; Tapscott, Halvorsen and Cruz-Del Rosario 2018, 12; Singh and Ovadia 2018, 1034)

ภายในประเทศ ภาคประชาสังคมมีบทบาทในการกำหนดนโยบายการพัฒนามากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มปัญญาชนฝ่ายปฏิรูปและองค์กรที่มีไซภาครัฐ (NGOs) ที่นำวาทกรรมการพัฒนาในนิยามที่หลากหลายเข้าสู่วาระการพัฒนาระยะหลัก (McCargo 1998, 5; Ockey 2004, 153) ในขณะที่รัฐไทยเองก็เริ่มตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องเปลี่ยนแปลงกระบวนการพัฒนา เห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) เป็นต้นมา ที่รัฐเริ่มประกอบสร้างชุดความรู้ใหม่ว่าด้วยการพัฒนาท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในทางหนึ่งเพื่อตอบสนองแรงกดดันจากภายนอก และในอีกทางหนึ่งเพื่อแสวงหาความชอบธรรมจากประชาชนภายในประเทศ (Connors 2003, 8; Atchara Rakyutidham 2011, 25; Kelly Kelly, Phattaraphon Yutthaphonphinit, Sam-ang Seubsman and Sleign 2012, 29) ทั้งนี้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับภาคประชาสังคมในบริบทดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์มากกว่าการเปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมเข้ามาตรวจสอบอำนาจรัฐ ความร่วมมือระหว่างสองภาคส่วนเป็นเพียงการผลิตซ้ำซึ่งความเหลื่อมล้ำในสังคม (Atchara Rakyutidham 2011, 28; Thorn Pitidol 2016, 520)

โครงสร้างและความสัมพันธ์เชิงอำนาจแบบดั้งเดิมในนโยบายการพัฒนาเริ่มถูกท้าทายเป็นอย่างมาก เมื่อพรรคไทยรักไทยนำโดยทักษิณ ชินวัตร ชนะการเลือกตั้งและเข้ามาจัดตั้งรัฐบาลระหว่างปี พ.ศ. 2544-2548

และ พ.ศ. 2548-2549 ในทางหนึ่ง รัฐบาลทักษิณปิดกั้น ลดความชอบธรรม และจำกัดพื้นที่ทางการเมืองของกลุ่มอำนาจเก่าที่เคยมีบทบาทสำคัญในยุคก่อนหน้านี้ จนกระทั่งระบอบทักษิณถูกขนานนามว่าเป็น “อำนาจนิยมประชาธิปไตย” (democratic authoritarianism) (Thitinan Pongsudhirak 2003, 290) ในอีกทางหนึ่ง รัฐบาลทักษิณนำเสนอนโยบายของพรรคไทยรักไทยที่ถูกกล่าวขานว่ามีความเป็นรูปธรรม มุ่งตอบโจทย์ความต้องการของกลุ่มชนชั้นล่าง และนโยบายดังกล่าวเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้พรรคไทยรักไทยชนะการเลือกตั้งและได้เป็นรัฐบาลถึง 2 วาระ (Jha 2011, 335; Baker 2016, 389; Prajak Kongkirati 2019, 78)

การเข้ามาของทักษิณสะท้อนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมไทยทั้งในแง่โครงสร้างอำนาจและความชอบธรรมของรัฐ เกิดการต่อสู้ระหว่างกลุ่มอำนาจใหม่ที่ยึดถือความคิดทางการเมืองแบบใหม่ ให้คุณค่ากับการเลือกตั้ง เสรีภาพ ความเท่าเทียมและความยุติธรรม อาศัยวาทกรรมประชาธิปไตยแบบสากล เพื่อท้าทายโครงสร้างและความสัมพันธ์เชิงอำนาจแบบดั้งเดิม มุ่งสร้างความชอบธรรมกับชนชั้นล่างในชนบท รวมถึงชนชั้นแรงงานในเมืองกับกลุ่มอำนาจเก่าที่ยึดถือความคิดทางการเมืองแบบดั้งเดิม ให้คุณค่ากับระบบแห่งคุณธรรม ความดี ความสามัคคี และจารีตปฏิบัติ อาศัยวาทกรรมประชาธิปไตยแบบไทย เพื่อผลิตซ้ำและธำรงรักษาโครงสร้างและความสัมพันธ์เชิงอำนาจแบบดั้งเดิม มุ่งสร้างความชอบธรรมกับชนชั้นกลางในเมือง (Atchara Rakytidham 2011, 26; Chairat Charoensin-o-larn 2012, 93; Kasian Tejapira 2017, 21-22) ทั้งนี้ในบริบทของประเทศไทย การต่อสู้ในเชิง “อุดมการณ์” มีความเฉพาะตัว และไม่ก่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชนอย่างแท้จริง ความแตกต่างทั้งในเชิงความคิดและวิธีการของกลุ่มอำนาจทั้งใหม่และเก่าส่งผลให้ประชาชนแยกออกเป็นสองฝั่ง ต่อสู้กันเอง ลดทอนบทบาทการเป็นพลเมืองในการถ่วงดุลอำนาจรัฐ ในภาพรวมกล่าวได้ว่าระบบ กลไก และกติกาที่เป็นแก่นของประชาธิปไตยสากลยังไม่ได้รับการพัฒนา (McCargo 2012, 197; Savitri Gadavanij 2020, 47)

รัฐบาล คสช. เข้ามาในฉากทัศน์ของการเมืองไทย ณ จุดรอยต่อของความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างกลุ่มพลังอำนาจเก่าและใหม่ ซึ่งแน่นอนว่ารัฐบาล คสช. นำโดยทหารเป็นตัวแทนของกลุ่มอำนาจเก่าที่เข้ามาเพื่อมุ่งกำจัดอิทธิพลของทักษิณและคณะ รวมถึงพลังของมวลชนที่ปรากฏขึ้นตั้งแต่การเลือกตั้ง พ.ศ. 2544 การรัฐประหารครั้งนี้จึงเป็นความพยายามของกลุ่มเผด็จการอำนาจนิยมที่ต้องการรักษาอำนาจของกลุ่มตน โดยมุ่งท้าทายหลักการประชาธิปไตย (Baker 2016, 389; Desatova 2018, 682; Prajak Kongkirati and Veerayooth Kanchoochat 2018, 1)

ทั้งนี้การเข้ามาบริหารในยุคที่สังคมไทยเปิดกว้าง มีความหลากหลาย และประชาชนในระดับรากหญ้าตระหนักถึงพลังทางการเมืองของตนเองเป็นเรื่องท้าทายสำหรับรัฐบาลเผด็จการอำนาจนิยม เพราะการมุ่งรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ทหารอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด ใช้อำนาจปราบปรามและบีบบังคับแต่อย่างเดียวน่าจะส่งผลเสียต่อความมั่นคงและต่อต้านจากประชาชนได้ ด้วยเหตุข้างต้น รัฐบาล คสช. ซึ่งได้เรียนรู้จากประวัติศาสตร์มาในระดับหนึ่งว่า

การกระทำเช่นนั้นไม่สามารถรักษอำนาจได้อย่างยั่งยืน จึงได้คิดค้นเทคนิควิธีในการได้มาซึ่งความชอบธรรมผ่านหลากหลายกลยุทธ์ทั้งแบบเก่าผสมแบบใหม่ ยกตัวอย่างที่งานวิจัยนี้ค้นพบว่าทั้งความคิดและปฏิบัติการทางวาทกรรมของรัฐบาล คสช. ในโครงการไทยนิยม ยั่งยืน สะท้อนความเป็น “ทางการแบบไม่ทางการ” “ดั้งเดิมแบบทันสมัย” และ “อำนาจนิยมแบบเป็นกันเอง” ทั้งหมดนี้สะท้อนกลวิธีของคณะรัฐประหารในการเข้ามาจัดสรรโครงสร้างและความสัมพันธ์เชิงอำนาจในรูปแบบและองค์ประกอบที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในรอบ 40 ปีของการเมืองไทย ผลของการใช้เทคนิคดังกล่าวทำให้รัฐบาล คสช. อยู่ในอำนาจได้อย่างยาวนานเกือบ 5 ปี รวมถึงสามารถสืบทอดอำนาจภายหลังการเลือกตั้งเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2562 ด้วย (Baker 2016, 389; Panuwat Panduprasert, 2017; Prajak Kongkirati and Veerayooth Kanchoochat 2018, 24)

ภายในบริบทที่กล่าวมาข้างต้น โครงการไทยนิยม ยั่งยืนเป็นหนึ่งในบรรดาหลาย ๆ นโยบายการพัฒนาของรัฐบาล คสช. ซึ่งแต่ละนโยบายได้ถูกริเริ่มขึ้นต่างกรรมต่างวาระกัน แต่ในภาพรวมของทุกนโยบายมีลักษณะแฝงของความเป็นอำนาจนิยม รวมถึงเป็นการมุ่งสร้างแบรนด์ให้กับ คสช. เอง (Desatova 2018, 682; Prapimphan Chiengkul 2019, 4) ดังเช่นข้อค้นพบของบทความวิจัยนี้ที่รัฐบาล คสช. ผลิตและถ่ายทอดความคิดทางการเมืองเรื่อง ประชาธิปไตยไทยนิยมและสากลนิยม การเลือกตั้งคนดี รัฐอุปถัมภ์ และประชาชนเป็นผู้รับการอุปถัมภ์ ผ่านโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ซึ่งสิ่งที่รัฐบาลคิดและกระทำสะท้อนทั้งความสืบเนื่องของความคิดทางการเมืองไทยโบราณ และความพยายามปรับความคิดบางส่วนให้สอดคล้องกับบริบทยุคใหม่ แต่ในสาระสำคัญเป็นไปเพื่อธำรงรักษอำนาจและความชอบธรรมของกลุ่มตนภายในพื้นที่การเมืองไทยในยุคปัจจุบัน

บทสรุป

บทความวิจัยเรื่องความคิดทางการเมืองไทยในนโยบายการพัฒนา มุ่งเปิดเผยให้เห็นถึงรูปแบบ (pattern) และกฎที่ซ่อนอยู่ (hidden rules) ภายใต้ปฏิบัติการทางสังคม (social practice) ปฏิบัติการทางวาทกรรม (discursive practice) และตัวบท (text) ของรัฐบาล คสช. ผ่านโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่ารัฐเผด็จการยุคใหม่ของไทยเลือกผลิตและถ่ายทอดวาทกรรมด้วยการผสมผสานความคิดและกลวิธีทางการเมืองที่เป็นคุณค่าและบรรทัดฐานแบบดั้งเดิมกับแบบทันสมัยและเป็นสากล หากแต่แก่นสาระของความคิดและเจตนารมณ์ที่ซ่อนอยู่ในนโยบายการพัฒนาไม่ได้เป็นไปเพื่อสร้างประโยชน์ให้ส่วนรวม แต่เพื่อผลิตซ้ำและสืบทอดอำนาจของกลุ่ม คสช. รวมถึงกดทับและปิดกั้นพลังทางการเมืองของประชาชน

บทความวิจัยนี้สะท้อนสภาพปัญหาของการเมืองไทยที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข และยังคงแสดงถึงแนวโน้มที่จะมีความซับซ้อนขึ้นอีก เพราะความคิดทางการเมืองไทยแบบดั้งเดิมที่ฝังรากลึกในสังคมไทยและถูกนำมาใช้โดยรัฐบาลเผด็จการอำนาจนิยมเริ่มมีการกลายพันธุ์และเปลี่ยนรูปให้สามารถทำงานได้ท่ามกลางบริบททาง

สังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ด้วยความท้าทายในโลกยุคปัจจุบันที่นับวันจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น ประเทศไทยต้องอาศัยทั้งรัฐที่ปรับตัว พร้อมก้าวข้ามเงื่อนไข ข้อจำกัดและกรอบความคิดแบบดั้งเดิม และประชาชนที่รู้เท่าทันรัฐ พร้อมตรวจสอบอำนาจที่ไม่ชอบธรรมของรัฐที่แฝงฝังมากับวาทกรรมนโยบายที่สวยหรูและดูดี การทำหน้าที่ร่วมกันระหว่างรัฐและประชาชนในลักษณะนี้เป็นหนทางแห่งความหวังที่จะนำพาประเทศไทยเขยิบเข้าใกล้เป้าหมายของ “การพัฒนา” ที่สุดท้ายแล้วสามารถสร้างประโยชน์เพื่อส่วนรวมได้อย่างแท้จริง

References

- Adinant Prompanjai. 2019. "Rabop Prachathippatai Baep Thai Thai (2549-2560) Nai Rat Ratchakan Thai Lang Samai Thaksin Shinawatra." [Thai Style Democratic Regime (2006-2017) in Thai Bureaucratic Polity after the Thaksin Shinawatra Period]. *Journal of Social Sciences* 49(1): 57-80. (in Thai)
- Ahmed, Zahir. 2006. "Development as Discourse, Discourse as Practice." *The Journal of Social Studies: Journal of the Centre for Social Studies* 115: 1-9.
- Anek Laothamathas. 1992. *Business Associations and the New Political Economy of Thailand: From Bureaucratic Polity to Liberal Corporatism*. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.
- Anusorn Limmanee. 2015. *Rat Sangkhom Lae Kan Plianplaeng: Kan Phicharana Nai Choeng Amnat Nayobai Lae Khruetakhai Khwam Samphan*. [State, Society, and Change: Considerations in Terms of Power, Policy, and Relationship Network]. Bangkok: Siam. (in Thai)
- Anyarat Chattharakul. 2010. "Thai Electoral Campaigning: Vote-Canvassing Networks and Hybrid Voting." *Journal of Current Southeast Asian Affairs* 29(4): 67-95.
- Apichart Satitniramai, and Anusorn Unno. 2017. *"Kanmueang Khon Di: Khwamkhit Patibatkan Lae Attalak Thang Kanmueang Khong Phu Sanapsanun Khabuankan Plianplaeng Prathet Thai*. ["Good Men's Politics": Political Thoughts, Practices, and Identities of "Change Thailand Movement" Supporters]. Bangkok: Thailand Research Fund (TRF). (in Thai)
- Aram, Ziai. 2013. "The Discourse of 'Development' and Why the Concept Should Be Abandoned." *Development in Practice* 23(1): 123-136.
- Atchara Rakyutidham. 2011. "Kan Phatthana Thanglueak Krasae Lak." [Mainstreaming Alternative Development]. *Journal of Sociology and Anthropology* 30(2): 13-43. (in Thai)
- Bacchi, Carol. 2000. "Policy as Discourse: What Does It Mean? Where Does It Get Us?" *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education* 21(1): 45-57.
- Baker, Chris. 2016. "The 2014 Thai Coup and Some Roots of Authoritarianism." *Journal of Contemporary Asia* 46(3): 388-404.
- Baxter, Leslie A., and Earl R. Babbie. 2004. *The Basics of Communication Research*. Belmont, CA: Wadsworth/Thomson Learning.

- Bidhya Bowornwathana. 2013. "Autonomisation of the Thai State: Some Observations." *Asia Pacific Journal of Public Administration* 35(2): 183-194.
- Burnham, Peter, Karin Gilland Lutz, Wyn Grant, and Zig Layton-Henry. 2008. *Research Methods in Politics*. 2nd ed. New York: Palgrave Macmillan.
- Carreon, Jonathan R., and Chavalin Svetanant. 2017. "What Lies Underneath a Political Speech? Critical Discourse Analysis of Thai PM's Political Speeches Aired on the TV Programme Returning Happiness to the People." *Open Linguistics* 3(1): 638-655.
- Chai-Anan Samudavanija. 2001. *Chak Rat Chat Su Rat Talat: Naeo Khwamkhit Kiaokap Rat Lae Sangkhom Nai Yuk Lokanuwat*. [From Nation-State to Market-State: Concepts about State and Society in Globalisation Period]. Bangkok: Baan Phra Arthit. (in Thai)
- Chairat Charoensin-o-larn. 2012. "A New Politics of Desire and Disintegration in Thailand." In *Bangkok, May 2010: Perspectives on a Divided Thailand*, edited by Michael J. Montesano, Pavin Chachavalpongpun and Aekapol Chongvilaivan, 87-96. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.
- Cleaves, Peter S. 1980. "Implementation Amidst Scarcity and Apathy: Political Power and Policy Design." In *Politics and Policy Implementation in the Third World*, edited by Merilee S. Grindle, 281-286. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Connors, Michael. 2003. "Goodbye to the Security State: Thailand and Ideological Change." *Journal of Contemporary Asia* 33(4): 431-448.
- Desatova, Petra. 2018. "Thailand 4.0 and the Internal Focus of Nation Branding." *Asian Studies Review* 42(4): 682-700.
- Dukalskis, Alexander, and Johannes Gerschewski. 2017. "What Autocracies Say (and What Citizens Hear): Proposing Four Mechanisms of Autocratic Legitimation." *Contemporary Politics* 23(3): 251-268.
- Fairclough, Norman. 1995. *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. London; New York: Longman.
- Freedon, Michael. 2011. "Political Thinking as Power." In *Encyclopedia of Power*, edited by Keith Dowding, 492-496. Thousand Oaks, CA: Sage.

- Girling, John. 1996. *Interpreting Development: Capitalism, Democracy, and the Middle Class in Thailand*. Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Herath, Dhammika. 2009. "The Discourse of Development, Has It Reached Maturity?" *Third World Quarterly* 30(8): 1449-1464.
- Howarth, David. 2009. "Power, Discourse, and Policy: Articulating a Hegemony Approach to Critical Policy Studies." *Critical Policy Studies* 3(3-4): 309-335.
- Janks, Hilary. 1997. "Critical Discourse Analysis as a Research Tool." *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education* 18(3): 329-342.
- Jha, Ganganath. 2011. "Thai Politics in the Post-Thaksin Period." *India Quarterly* 67(4): 325-339.
- Kasian Tejapira. 2017. *Ko Ba Khru Ben Song Len Du Lok*. [On Ben Anderson's Shoulders Viewing the World through a Comparative Historical Lens]. Bangkok: Social Science and Human Science Textbook Program Foundation. (in Thai)
- Kelly, Matthew, Phattaraphon Yutthaphonphinit, Sam-ang Seubsman, and Adrian C. Sleign. 2012. "Development Policy in Thailand: From Top-down to Grass Roots." *Asian Social Science* 8(13): 29-39.
- Kengkij Kitirianglarp. 2019. *Khian Chonnabot Hai Pen Chat: Kamnoet Manutsayawitthaya Thai Nai Yuk Songkhramyen*. [Write Rural to Be the Nation: The Birth of Thai Anthropology during the Cold War]. Bangkok: Matichon. (in Thai)
- Leftwich, Adrian. 1995. "Bringing Politics Back In: Towards a Model of the Developmental State." *Journal of Development Studies* 31(3): 400-427.
- McCargo, Duncan. 1998. "Alternative Meanings of Political Reform in Contemporary Thailand." *The Copenhagen Journal of Asian Studies* 13: 5-30.
- , 2012. "Two Cheers for Rally Politics." In *Bangkok, May 2010: Perspectives on a Divided Thailand*, edited by Michael J. Montesano, Pavin Chachavalpongpun and Aekapol Chongvilaivan, 190-213. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.
- McGregor, Sue L. T. 2004. "Critical Discourse Analysis: A Primer." *Critical Science and Critical Discourse Analysis*. 15(1). Accessed August 20, 2019. <https://www.kon.org/archives/forum/15-1/mcgregorcda.html>.

- MGR Online. 2018. "Poet Ngop 2 Phanlan 'Thai Niyom Yangyuen' Liang Ahan Fri Hua La 40 Bat Tap/Khrang Khu! Khrai Mai Liang Ahan Mai Hai Boek Ngop Uen." [Open the Two Billion Budget "Sustainable Thainess" Threat! Provide Food Free at 40 Baht Per Head. Whoever Does Not, Would Not Be Able to Procure Other Budget Items]. Accessed December 20, 2019. <https://mgronline.com/politics/detail/9610000018832>. (in Thai)
- Ockey, James. 2004. "State, Bureaucracy and Polity in Modern Thai Politics." *Journal of Contemporary Asia* 34(2): 143-162.
- Omelicheva, Mariya Y. 2016. "Authoritarian Legitimation: Accessing Discourses of Legitimacy in Kazakhstan and Uzbekistan." *Central Asian Survey* 35(4): 481-500.
- Orawan Pilun-owad. 2003. *Krop Wathakam Wikhro Kap Korani Sueksa Thai*. [Discourse Analysis Frameworks and Thai Cases]. Bangkok: Faculty of Communication Arts, Chulalongkorn University.
- Panuwat Panduprasert. 2017 "Legitimacy and Military Rule in Today's Thailand." *Kyoto Review of Southeast Asia*. YAV20(January). Accessed November 11, 2019. <https://kyotoreview.org/yav/legitimacy-military-rule-thailand>.
- Prajak Kongkirati. 2019. "From Illiberal Democracy to Military Authoritarianism: Intra-Elite Struggle and Mass-Based Conflict in Deeply Polarized Thailand." *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 681(1): 24-40.
- Prajak Kongkirati, and Veerayooth Kanchoochat. 2018. "The Prayuth Regime: Embedded Military and Hierarchical Capitalism in Thailand." *TRaNS: Trans-Regional and -National Studies of Southeast Asia* 6(2): 279-305.
- Prapimphan Chiengkul. 2019. "Uneven Development, Inequality and Concentration of Power: A Critique of Thailand 4.0." *Third World Quarterly* 40(9): 1689-1707.
- "Rat Yan Thai Niyom Kae Panha Thuk Miti-Roem Tio Khem 7 Kumphaphan." [State Reiterates Thainess Solves All Dimensions of Problems, Starting Intensive Tutoring on February 7th]. 2018. *Bangkok Biz News*, January 29, 13,16. (in Thai)
- Rist, Gilbert. 2010. "Development as a Buzzword." In *Deconstructing Development Discourse: Buzzwords and Fuzzwords*, edited by Andrea Cornwall and Deborah Eade, 19-29. Warwickshire: Practical Action.

- Saez, Lawrence, and Julia Gallagher. 2009. "Authoritarianism and Development in the Third World." *The Brown Journal of World Affairs* 15(2): 87-101.
- Savitri Gadavani. 2020. "Contentious Politics and Political Polarization in Thailand: Post-Thaksin Reflections." *Discourse and Society* 31(1): 44-63.
- Schneider, Florian. 2013. "How to Do a Discourse Analysis." *Politics East Asia*. Accessed October 12, 2018. <http://www.politicseastasia.com/studying/how-to-do-a-discourse-analysis>.
- Sekeris, Petros G. 2015. "State Power, State Capacity, and Development." *Peace Economics, Peace Science and Public Policy* 21(4): 553-560.
- Singh, Jewellord Nem, and Jesse Salah Ovadia. 2018. "The Theory and Practice of Building Developmental States in the Global South." *Third World Quarterly* 39(6): 1033-1055.
- Sombat Chantornvong, and Chai-Anan Samudavanija. 1980. *Khawamkhit Thang Kan Mueang Thai*. [Thai Political Thoughts]. Bangkok: Thai Khadi Research Institute. (in Thai)
- Tan, Michelle. 2012. "Passing Over in Silences: Ideology, Ideals and Ideas in Thai Translation." *Journal of Southeast Asian Studies* 43(1): 32-54.
- Tapscott, Chris, Tor Halvorsen, and Teresita Cruz-Del Rosario. 2018. "Toward a Conceptualization of the Democratic Development State in Principle and Practice." In *the Democratic Developmental State: North-South Perspectives*, edited by Chris Tapscott, Tor Halvorsen and Teresita Cruz-Del Rosario, 7-40. Stuttgart: ibidem Press.
- Thai Government. 2018. *Phraratchabanyat Ngoppraman Raichai Phoemtoem Pracham Pi Ngoppraman Pho So 2561*. [Extra Budget Expenditure Act B.E. 2561]. 135(33 Gor): 19-26. Accessed January 11, 2020. <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/033/19.PDF>. (in Thai)
- Thailand. Ministry of Interior. 2018. *Khumue Kan Khapkhluan Kan Phatthana Prathet Tam Khrongkan Thai Niyom Yangyuen*. [Handbook of Moving Forward Development under the Sustainable Thainess Programme]. Accessed April 20, 2018. <http://www.stabundamrong.go.th/web/thainiyom/manual.pdf>. (in Thai)
- Thailand. Ministry of Interior, and National Institute of Development Administration (NIDA). 2019. *Rai-ngan Sarup Chabap Phuborihan (Executive Summary) Khongkan Pramoenphon Kan Khapkhluan Kan Phatthana Prathet Tam Khrongkan Thai Niyom Yangyuen*. [Executive

- Summary of the Evaluation Report on the Moving Forward the Country's Development Following the Sustainable Thainess Project]. Accessed December 20, 2019. http://www.stabundamrong.go.th/web/manual/permanent_secretary/policy/policy3.pdf. (in Thai)
- Thak Chaloemtiarana. 2007. *Thailand: The Politics of Despotic Paternalism*. Ithaca, NY: Southeast Asia Program Publications, Cornell University.
- Thitinan Pongsudhirak. 2003. "Thailand: Democratic Authoritarianism." In *Southeast Asian Affairs 2003*, edited by Daljit Singh and Chin Kin Wah, 277-290. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.
- Thongchai Winichakul. 2000. "Quest for Siwilai: A Geographical Discourse of Civilizational Thinking in the Late 19th and Early 20th Century Siam." *The Journal of Asian Studies* 59(3): 528-549.
- Thorn Pitidol. 2016. "Redefining Democratic Discourse in Thailand's Civil Society." *Journal of Contemporary Asia* 46(3): 520-537.
- Torring, Jacobs. 2011. "Discourse." In *Encyclopedia of Power*, edited by Keith Dowding. 191-196. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Turner, Mark M. 1990. "Authoritarian Rule and the Dilemma of Legitimacy: The Case of President Marcos of the Philippines." *The Pacific Review* 3(4): 349-362.
- Van Dijk, Teun A. 1993. "Principles of Critical Discourse Analysis." *Discourse and Society* 4(2): 249-283.
- Vo, Long. 2013. "An Overview of Development State in Thailand: Formation and Implementation of State Capacity." *New Zealand Review of Economics and Finance* 3(1): 20-39.